

УДК 378 [504.056+504.06]
ББК 74

А.О. Дячук
м. Хмельницький, Україна

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ З УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТА ВИБІР АДЕКВАТНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Входження України в світове співтовариство передбачає вирішення нових соціально-економічних проблем, насамперед того, як в умовах ринкових відносин будуть розв'язуватись проблеми екологічної безпеки. Наукові та технологічні досягнення в різних галузях народного господарства роблять екологічні ситуації все більш катастрофічними. Ускладнення екологічних ситуацій збільшує вимоги до професійних знань і вмінь екологів, вимагає підвищення рівня професійної екологічної освіти, диктує необхідність спеціальної підготовки фахівців з управління екологічною безпекою (УЕБ).

Будь-яка система екологічного управління функціонуватиме, якщо її персонал матиме високий рівень професіоналізму, кваліфікації та відповідні навички в роботі. Окрім того, нинішній етап розвитку суспільства потребує суб'єктної професійної позиції, здібностей інноваційного бачення проблем, самостійності і творчості в прийнятті рішень, що складають основу успішної діяльності в конкретних екологічних ситуаціях, а також цілеспрямованої професійної діяльності фахівців з УЕБ загалом, що відзначається неординарністю й оригінальністю мислення та дій.

Аналіз літературних джерел вказує, що управлінням екологічною безпекою виконується досить широкий спектр робіт, пов'язаних із контролем і забезпеченням охорони навколишнього середовища, відтворення та охорони природних ресурсів, поводження з відходами, забезпечення екологічної та радіаційної безпеки тощо. Виконання функцій, покладених на УЕБ, передбачає комплектування управління персоналом, який має відповідну фахову підготовку, та подальше підвищення його професійно-кваліфікаційного рівня. У зв'язку з зазначеним виникає потреба в підвищенні ефективності підготовки управлінців екологічної безпеки.

Для підвищення якості вищої екологічної освіти В. Некос і А. Некос пропонують створити національну технологію підготовки висококваліфікованих і компетентних у галузі екології фахівців, яка базувалась би на впровадженні розробленого та апробованого нового механізму навчання [5, с.32]. Новий механізм формування знань майбутнього фахівця, на їхню думку, базується на суттєвому збільшенні самостійної та наукової роботи, зменшенні кількості лекцій і збільшенні питомої ваги колоквиумів, обговорень, дискусій, «круглих столів», ділових ігор та ін., тобто всього того, що забезпечує ефективний перехід від пасивного передавання знань до їх активного засвоєння.

Невирішені аспекти проблеми. Незважаючи на значну увагу науковців до підготовки управлінських кадрів (Г. Горбань, О. Кульчицька, Д. Орловський, О. Романовський, Л. Товажнянський), проблеми професійної освіти майбутніх фахівців з УЕБ ще тільки починають вивчатись.

Аналіз проблем системи управління і професійної підготовки майбутніх управлінців дає підстави науковцям зробити висновок, що в підготовці управлінських кадрів необхідно посилити соціально-психологічний аспект, а також застосовувати в навчальному процесі імітаційні, динамічні моделі, навчальні ситуації, що презентували б узагальнені варіанти майбутньої професійної діяльності [1, с.265].

Мета статті – на основі аналізу професійних знань, умінь, типових завдань і функцій майбутніх фахівців з управління екологічною безпекою побудувати модель професійної діяльності та обґрунтувати вибір адекватних методів навчання.

Виклад основного матеріалу. Аналіз освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) фахівця висвітлює, яким широким спектром знань і вмінь має володіти управлінець екологічною безпекою (УЕБ), і якою складною є структура його функцій. Це, зокрема:

- *функції*: проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська;
- *знання*: природничо-наукові, екологічні, економічні, психологічні, правові, технічні, технологічні;
- *уміння*: організаторські, інтелектуальні, комунікативні та практично-професійні.

Типовими завданнями професійної діяльності фахівців з УЕБ є такі: підготувати проекти документації з питань охорони навколишнього середовища на підприємствах і установах; координувати дії міжнародного співробітництва в галузі природокористування; проводити екологічний менеджмент та аудит функціонування виробництва; проводити рятувальні та інші невідкладні роботи в осередку ураження та на об'єктах народного господарства; захист людей, засобів виробництва і технічних процесів в умовах надзвичайних ситуацій; здійснювати екологічний аудит підприємства; організовувати екологічну підготовку персоналу та діяльність громадської екологічної організації; розробляти комплекс управлінських рішень; забезпечувати безпеку життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях, управляти роботою очисних споруд; аналізувати умови праці у галузі; дотримуватися виконання вимог норм і правил охорони праці в галузі; визначати умови стійкості підприємств у надзвичайних ситуаціях.

Щоб професійно виконувати ці завдання, окрім зазначених умінь і навичок, управлінці мають володіти ще й певним набором особистісних характеристик, до яких відносимо такі: принциповість, ініціативність, вимогливість, моральність, турботливість, творче ставлення до роботи, вміння володіти собою в нестандартних ситуаціях. Для вироблення раціонального рішення управлінець повинен уміти сам визначати завдання, пояснювати його іншим, бачити шляхи його розв'язання, здійснювати взаємодію з працівниками різних посадових рангів і професій.

Загальносистемні основи екологічного управління в контексті Всесвітньої стратегії збалансованого розвитку з пріоритетами гармонізації співіснування суспільства, держави і Природи на основі біотичного механізму регулювання навколишнього середовища висвітлено в підручниках з екологічного управління, наприклад [2]. У підручниках розкрито основні системні складові екологічного управління: державні, корпоративні, місцеві, громадські і спеціальні цільові системи; наведено сучасні теоретико-методологічні й нормативні основи, механізми екологічного управління, у тому числі міжнародні і європейські аспекти.

Проте одних лише теоретичних знань, отриманих із підручників, для здійснення ефективного управління в галузі екологічної безпеки, замало. Пропонуємо в професійній підготовці майбутніх фахівців з УЕБ здійснити трансформацію професійних завдань у навчально-професійні, тобто відтворювати конкретний характер професійної діяльності у процесі навчання студентів. Для цього необхідно забезпечити такі організаційно-методичні умови:

- розробити практичні завдання, характерні для діяльності у сфері екологічної безпеки;
- створити банк даних для навчально-професійних завдань з урахуванням умов діяльності;
- розробити критерії, показники та визначити рівні оволодіння вміннями розв'язувати конкретні професійні ситуації.

Забезпечуючи виконання цих умов, ми намагалися враховувати таке:

- обсяг теоретичних знань, необхідних для його вирішення;

- можливість перенесення здобутих знань, умінь і навичок на вирішення інших завдань подібного типу;
- обсяг навчального часу для вирішення даного завдання;
- відповідність змісту навчально-професійного завдання формам і методам організації педагогічного процесу.

Організуючи підготовку майбутніх фахівців з УЕБ, ми виходили з того, що здобуті знання мають бути практично спрямовані, сприяти набуттю вмінь вироблення раціональних рішень і найбільш доцільного реагування на стандартні та нестандартні екологічні ситуації. Основними напрямками професійної підготовки майбутніх фахівців з УЕБ за нашою методикою були такі:

- формування знань про небезпечні та шкідливі промислові чинники, що характерні для сучасних технологій, умінь ідентифікації та оцінювання рівня дії цих чинників на людину та навколишнє середовище;
- формування знань про принципи, методи і засоби забезпечення екологічної безпеки та вмінь знаходити обґрунтовані оптимальні рішення організаційного, управлінського, технічного та економічного характеру для кожного конкретного випадку, глибоко розуміючи сутність запропонованих рішень;
- формування знань і вмінь оцінювати можливі, в тому числі й віддалені, екологічні, економічні та соціальні наслідки прийнятих рішень, віддаючи перевагу морально-етичним вимогам над техніко-економічними;
- формування практичних навичок здійснення управлінської діяльності.

Специфіка професійної діяльності майбутніх фахівців з УЕБ полягає у виконанні функціональних обов'язків, що вимагають інтегрованих знань. Їх неможливо сформулювати в процесі відокремленого вивчення матеріалу розрізнених навчальних дисциплін. Наддисциплінарність і багатоаспектність проблем екологічної безпеки, різноманітність і комплексність завдань з управління екологічною безпекою зумовлюють необхідність вибору найдоцільніших методів і педагогічних технологій у професійній підготовці фахівців з УЕБ. Комплексність проблем екологічної безпеки та управління ними вимагає комплексного підходу до підготовки фахівців у цій галузі.

З огляду на досить широке коло компетенцій, якими має володіти управлінець у галузі екологічної безпеки, доцільним у його професійній підготовці буде також компетентнісний підхід. Однією з основних проблем компетентнісного підходу є створення загальноприйнятої методики формування ключових компетентностей і визначення адекватних засобів їх реалізації. Даний підхід вимагає зміни навчального процесу, оскільки формування компетентностей вимагає створення певних навчальних ситуацій, які можуть бути реалізовані в спеціальних навчальних середовищах, що дозволяють викладачу моделювати та здійснювати ефективний контроль за діяльністю майбутніх фахівців у цьому змодельованому середовищі.

Оскільки проблема професійної надійності фахівця з УЕБ охоплює соціальні, психологічні та педагогічні аспекти, то в підготовці управлінців у сфері екологічної безпеки необхідне застосування інноваційних педагогічних технологій, які інтегрують у собі ці аспекти. Для забезпечення ефективної професійної підготовки фахівців з УЕБ пропонуємо орієнтуватися на провідні тенденції, що склалися у світовій екологічній освіті, брати за основу сучасні концептуальні ідеї та теорії, що базуються на антропоцентричному, біоцентричному та екоцентричному підходах.

Одним із основних шляхів ефективного вирішення завдань підготовки фахівців з УЕБ вважаємо переорієнтацію на якісно нову технологію навчального процесу, що передбачає запровадження принципів нового педагогічного мислення, а саме:

– принципу діалогізації (забезпечення рівності партнерів, емоційної відкритості і довіри як в обміні інформацією, так і в рольовій соціальній взаємодії, і в міжособистісному спілкуванні);

– принципу проблематизації (навчання постановці пізнавальних завдань, створення сприятливих умов для самостійного пошуку оптимальних рішень, стимулювання інтелектуального зростання студентів);

– принципу персоналізації (врахування особистого досвіду студента, уміння проектувати взаємодію);

– принципу індивідуалізації (орієнтація на інтереси і здібності студента, порівняння досягнень з минулими досягненнями і з визначеним стандартом).

Аналіз системи змістових модулів освітньо-професійної програми (ОПП) для соціально – гуманітарного, природничо-наукового та професійно-практичного циклів свідчить, що випускник має володіти набором професійних знань і вмінь, значну частину в якому займають екологічні ситуації, а саме:

– моделювання сценаріїв виникнення надзвичайних ситуацій;

– класифікація надзвичайних ситуацій;

– єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру;

– фінансові та матеріальні резерви для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

– практична підготовка та відпрацювання дій за планами реагування на надзвичайні ситуації.

Окрім того, ми вважали за потрібне врахувати, що «приймати правильні, конструктивні рішення можна лише за умови глибокого проникнення в сутність ситуацій, процесів, явищ, всебічного їх розуміння» [3, с.119]. Тому є сенс у професійній підготовці майбутніх фахівців з управління екологічною безпекою застосувати методи ситуативного навчання. Погоджуючись із Н. Семенюк і О. Гуменюк [7, с.179] про надзвичайну складність і різноманітність екологічних ситуацій, вважаємо, що найефективнішими у професійній підготовці майбутніх управлінців екологічною безпекою є методи ситуативного навчання, до яких відносимо такі: кейс-метод, метод ситуативного моделювання, метод розв'язування ситуативних задач і вправ, метод ситуативного аналізу реальних екологічних проблем.

У соціальній психології спостерігаються тенденції до розширення і поглиблення досліджень ролі ситуаційних змінних у детермінації поведінки людини. Людина, ситуація і поведінка розглядаються психологами як єдине ціле. Для актуалізації психологічних особливостей поведінки людини, на думку багатьох психологів, необхідне моделювання ситуацій, що вимагають здійснення вибору з усвідомлюваних індивідом альтернатив.

Такий підхід пропонуємо застосувати в професійній підготовці фахівців, майбутня діяльність яких часто відбуватиметься у ситуаціях невизначеності. Тобто під час навчання таких фахівців необхідне моделювання таких ситуацій, у яких передбачається багато альтернатив результату. До того ж, альтернативи, що моделюються, мають бути оцінені самим студентом. Все зазначене лежить в основі ситуаційного навчання, яке, на жаль, ще не знайшло широкого розповсюдження на практиці. Оскільки «гострота і невідкладність екологічної ситуації все глибше проникає в суспільну свідомість та освіту» [4, с.226], пропонуємо застосувати такий тип навчання в підготовці майбутніх екологів.

На даний час фактично немає таких спеціальних наук, де б не розглядалися актуальні проблеми техногенного впливу на зовнішнє середовище або взаємозв'язки природних процесів і живих організмів. Це створює можливість для використання у підготовці фахівців-екологів методів ситуаційного навчання. Методи ситуаційного навчання, завдяки створеній обстановці, що максимально наближена до життя та майбутньої професійної діяльності,

забезпечують умови мінливості, багатоваріантності. Вони вимагають від студентів уміння застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях, приймати правильні управлінські рішення в екстремальних умовах.

Аналізуючи особливості ситуаційного навчання, переконуємося, що використання таких методів може сприяти розвитку розумових сил студентів (суперечності примушують замислитися, шукати вихід із проблемної ситуації), самостійності (самостійне бачення проблеми, формулювання проблемного запитання, проблемної ситуації, самостійність вибору плану розв'язання), розвитку творчого мислення (самостійне застосування знань, способів дій, пошук нестандартного розв'язання). Воно робить свій внесок у формування готовності до професійної діяльності, сприяє розвитку пізнавальної активності, усвідомленості знань, попереджає появу формалізму, бездумності. Ситуаційне навчання забезпечує більш міцне засвоєння знань; розвиває аналітичне мислення, дає змогу зробити навчальну діяльність для студентів привабливішою, заснованою на постійних труднощах; воно орієнтує на комплексне використання знань.

До слабких сторін ситуаційного навчання слід віднести значні витрати часу викладачів на відбір проблемних ситуацій відповідно до навчального матеріалу; слабку ефективність їх під час засвоєння принципово нових розділів навчального матеріалу, де не може бути застосований принцип аперцепції (опертя на колишній досвід); під час вивчення складних тем, де вкрай необхідне пояснення викладача, а самостійний пошук виявляється недоступним для більшості студентів.

Значні результати у професійній освіті, як показують дослідження, дає також застосування методу проектів. Метод проектів дозволяє інтегрувати знання студентів з різних галузей під час розв'язування деякої конкретної проблеми, дає можливість застосовувати одержані знання на практиці. Типологія проектів, вимоги до використання методу проектів, етапи розробки структури проектів і їх проведення детально описані в педагогічній літературі.

На прикладі проекту з вивчення впливу технологічних процесів певного підприємства на довкілля розглянемо етапи його виконання:

1. Вивчення природи матеріалів і речовин, з якими працює підприємство.
2. Характеристика технологічних процесів.
3. Екологічний аудит підприємства (експрес-аудит екологічного менеджменту, експрес-оцінювання стану навколишньої природної місцевості, експрес-аудит відходів технологічних процесів).
4. Розрахунок викидів основних хімічних речовин.
5. Визначення економічного механізму природокористування та економічної шкоди від забруднень через певний період.
6. Характеристика впливу хімічних речовин, що виділяються в атмосферу, на організм людини.
7. Визначення запобіжних заходів.

Отже, кожний етап виконання проекту – це розв'язання конкретної екологічної ситуації. Тому найдоцільнішим у професійній підготовці майбутніх екологів – фахівців з УЕБ вважаємо метод конкретних ситуацій з використанням проектної діяльності.

Цілком погоджуючись із О. Тульською, що «проектна діяльність є важливим напрямом підготовки майбутніх екологів, оскільки формує у них здатність самостійно і творчо працювати в нових умовах; готує до виявлення власного рівня професійної компетентності у ситуаціях, наближених до реального життя» [8, с.200], пропонуємо поєднати метод проектів з методами ситуаційного навчання.

Доцільність такого поєднання пояснюємо тим, що проектна діяльність передбачає моделювання та послідовне розв'язання логічно пов'язаних ситуацій, що й призводить до реалізації проекту в цілому. Накопичений багаторічний досвід експериментального

викладання на основі активних методів навчання показав, що керуючись у своїй стратегії методикою навчання в конкретній ситуації, неможливо робити ставку лише на один, навіть найефективніший спосіб викладання, яким є проблемно-ситуаційне навчання. Успіх приходить тоді, коли розумно поєднуються декілька методів, залежно від цілей навчання, наявних ресурсів і ефективності конкретного методу з погляду поставлених цілей і індивідуальних особливостей групи. Досягти бажаних результатів можна, зокрема, і в рамках технології проектного способу навчання, сполучаючи переваги окремих типів або навіть фрагментів методики викладання в конкретній ситуації воедино.

Підсумовуючи все сказане, пропонуємо модель підготовки майбутніх фахівців з управління екологічною безпекою (рис. 1). Накопичений багаторічний досвід експериментального викладання на основі ситуаційних методів навчання показав, що керуючись у своїй стратегії методикою навчання в конкретній ситуації, неможливо робити ставку лише на один, навіть найефективніший метод викладання, яким є ситуаційне навчання. Успіх приходить тоді, коли розумно поєднуються декілька методів залежно від цілей навчання, наявних ресурсів і ефективності конкретного методу з погляду поставлених цілей і індивідуальних особливостей групи.

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх фахівців з управління екологічною безпекою

Вільну дискусію, ділову або ролеву гру, вирішення часткових навчальних завдань неможливо представити, відриваючись від принципів проблемного навчання, ігноруючи можливості творчих підходів у навчанні або не визнаючи розвиваючого характеру навчання. Тільки у їх єдності, розумному й органічному поєднанні за умови забезпечення міжпредметних зв'язків з урахуванням наявного досвіду роботи з ними і реальних умов навчального процесу можна досягти значущих результатів у навчанні. Тому, застосовуючи методи ситуаційного навчання під час вивчення дисциплін циклу природничо-математичної та професійно-практичної підготовки, викладачі намагались виховувати в студентів почуття відповідальності за природу як загальнолюдську цінність, формувати практичні вміння і навички раціонального природокористування, здатність оцінювати стан навколишнього середовища і приймати правильні рішення для його поліпшення, передбачати можливі наслідки впливу шкідливих виробничих чинників на навколишнє середовище і розробляти заходи щодо їх попередження, привчати до раціонального використання палива, електроенергії, води, газу під час організації і планування виробничих процесів.

Висновки. Проведене впродовж кількох років дослідження підтверджує, що саме технології моделювання еколого-виробничих ситуацій у поєднанні з проектною діяльністю найбільш ефективні в плані оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців з УЕБ. Результати дослідження також свідчать про зростання ролі технологій саморозвитку особистості, коли сама вона вільна вибирати життєвий шлях і відповідати за свої дії.

Література:

1. Горбань Г.О. Професійне становлення управлінців під час навчання у вищому навчальному закладі / Горбань Г.О. // Наукові записки Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України / За ред. Академіка С.Д.Максименка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2007. – Вип.35. – С.260-265.
2. Екологічне управління: Підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.
3. Карп'юк М.Д. Синергетична концепція як актуальна проблема сучасної управлінської освіти // Педагогічні науки: Зб.наук.пр. – Частина друга: Неперервна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – Суми: СумДПУ ім.А.С.Макаренка, 2007. – С.117-122.
4. Назарук В.П. Теоретико-методологічні аспекти формування еколого-психологічної компетенції / Назарук В.П. // Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія: Збірник наукових праць Інституту психології ім.Г.С.Костюка АПН України / За ред. Максименка С.Д. – К.: «Логос», 2004. – т.7, вип.7. – С.226-233.
5. Некос В.Є. Основи формування національної технології вищої екологічної освіти в Україні / Володимир Некос, Алла Некос // Вища освіта України. – 2006. - №1. – С.32-36.
6. Орловский Д.Л. Формирование управленческих решений по преодолению организационных проблемных ситуаций / Д.Л.Орловский // Проблемы та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб.наук.пр. / За редакцією Л.Л.Товажнянського та О.Г.Романовського. – Вип.1 (5). – Харків: НТУ «ХП», 2003. – С.151-159.
7. Семенюк Н.В. Суспільно-педагогічні аспекти вдосконалення екологічної освіти в Україні / Н.В.Семенюк, О.Б.Гуменюк // Збірник наукових праць №26. Частина II. – Хмельницький: Вид-во Національної академії ДПСУ, 2004. – С.178-182.
8. Тульська О.Л. Проектна діяльність як засіб розвитку професійної культури майбутніх екологів у процесі фахової підготовки / Тульська О.Л. // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2009. – С.199-204.

В статті розглянута проблема екологічної кризи в суспільстві. Доведена необхідність формування управлінської компетентності та управлінської культури в студентів вищих навчальних закладів, що готують екологів.

Ключові слова: методи навчання, модель професійної підготовки, управління екологічною безпекою.

В статье рассмотрена проблема экологического кризиса в обществе. Доказана необходимость формирования управленческой компетентности и управленческой культуры у студентов высших учебных заведений, которые готовят экологов.

Ключевые слова: методы обучения, модель профессиональной подготовки, управление экологической безопасностью.

In the article the problem of ecological crisis in society is considered. The necessity of forming of administrative competence and administrative culture for the students of higher educational establishments is proved, which prepare environmentalists.

Keywords: teaching methods, model of professional preparation, management ecological safety.

УДК 372.851

К.О. Заболотня
м. Бердянськ, Україна

РОЛЬ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ КУРСУ МАТЕМАТИКИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми. Проблема професійної підготовки фахівців завжди була в центрі уваги, залишається вона актуальною й сьогодні. У цей час однією з тенденцій розвитку професійного становлення є перехід від оволодіння майбутніми спеціалістами знаннями, уміннями й навичками до формування в них професійної компетентності. У цих умовах важливу роль відіграє посилення професійної спрямованості загальноосвітніх дисциплін, що доцільно здійснювати за допомогою розвитку міжпредметних зв'язків.

Математика – це основа значного числа загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін економічного напрямку. Міжпредметні зв'язки курсів математики й економіки глибокі й різноманітні через виняткову багатоплановість цих наукових дисциплін. Однак вони не завжди адекватно оцінюються й використовуються в навчанні, незважаючи на існуючий взаємовплив цих курсів. Тим часом, є широкі можливості підвищення ефективності процесу навчання як математики, так і економіки за допомогою використання міжпредметних зв'язків цих дисциплін у навчанні математики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних досліджень, які присвячені проблемам професійної спрямованості студентів вищих навчальних закладів, формуванню математичної культури студентів, шляхам реалізації міжпредметних зв'язків та організації навчання курсу «Вища математика» для студентів економічного профілю доцільно виділити праці А. Алексюка, Ю. Чабанського, М. Берулава, Н. Бурмістрова, В. Далінгер, М. Данілова, Л. Занкова, В. Келбакіані, А. Коротченкова, М. Скаткіна, Л. Кудрявцева, А. Мишкіна, Т. Крилова, Г. Дудки, Д. Богоявленської, Г. Булдик тощо.

Метою статті (постановкою завдання) є виявлення ролі міжпредметних зв'язків при навчанні математичним дисциплінам студентів економічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні тенденції розвитку економіки такі, що, крім базових професійних компетентностей, підставою яких є фундаментальні й спеціальні науки, велике значення мають компетенції загального характеру – в області емоційного інтелекту й подання результатів праці. Освітній процес повинен бути спрямований на формування професійних компетентностей фахівця при вивченні всіх дисциплін з перших днів навчання у вузі.

У першому семестрі студенти, що навчаються економічним спеціальностям, вивчають в основному дисципліни загальногуманітарного й природничо-наукового циклу, внесок яких у формування компетенцій на практиці недооцінюється. Так, наприклад, зміст курсу математики є фундаментом для освоєння таких спеціальних дисциплін, як економічна теорія, математична економіка, статистика, економетрика, бухгалтерський облік, фінанси та кредит, світова економіка, маркетинг, оподаткування тощо. Однак студенти молодших курсів економічних спеціальностей сприймають математику як якусь малозначиму дисципліну. Це